

#hbo2025: Wie valt er straks te kiezen in hoger onderwijs?

7 oktober 2014

‘Als u het voor het zeggen had, zou u dan niet de beste leraren om u heen verzamelen? De meesters op vakgebieden waarin u zich wilt ontwikkelen? Zou de meester u kunnen afwijzen als hij of zij geen geloof heeft in uw motivatie of doorzettingsvermogen? Hebt u het talent om dit talent te zien en kent u uw eigen meesterschap? Uw negens en tienen?’

In een snel veranderende kenniseconomie zijn dit vragen in de zoektocht van hogescholen naar maatschappelijke relevantie. Ingegeven door de vele vragen die brancheorganisaties, gemeenten en bedrijven aan hogescholen stellen. Zij willen namelijk van hogescholen weten of zij met hogescholen kunnen samenwerken bij vernieuwing en of hogescholen kunnen helpen bij actuele problemen. De vervolgvraag hierbij is dan al snel: “Wie moeten we hierbij betrekken?” Hoewel alle partijen de goede bedoeling hebben om samen te werken, is bijna geen van de partijen georganiseerd om snel, actueel en strategisch samen te werken.

Wil het hoger beroepsonderwijs in kunnen spelen op wat de maatschappij vraagt en dus relevant blijven, dan moet daar verandering in komen. Hogescholen moeten zich in de kijker spelen door het antwoord te kunnen zijn op de ‘wie-vraag’ van externe partijen.

Wat zijn enkele trends en ontwikkelingen die de context waarbinnen dit moet gebeuren, schetsen?

‘Haves’ en ‘have nots’

Alleen al in het onderwijs staat een groot aantal technologieën en methoden voor de deur: ‘nomadic’, ‘mobile’, ‘open community’, ‘cooperative’, ‘creative’, ‘self-assembled’, ‘micro’, ‘DIY’, ‘big data and deep learning’. Universele 2025 bestendige organisatieprincipes, aangevuld met zaken als ‘augmented reality’, robots, ‘massive open online courses’ (MOOCs) en ‘cognition as a service’ (CAAS).

Tel daarbij de convergentiecocktail van technologieën en wetenschappelijke disciplines op: NBIC-convergentie (Nano, Bio, Info, Cogno), ‘Internet of Things’, ‘digital manufacturing’, ‘artificial intelligence and behavioural models’, ‘context and emotion aware software’, kwantumtheorie, holografie. Social media is eigenlijk al oud.

Een kleine elite met groot verdienvermogen beheerst deze nieuwe disciplines waardoor de kloof tussen ‘haves’ en ‘have nots’ vergroot. Het is daarom belangrijk de nieuwe technologieën en wetenschappelijke disciplines toegankelijk te maken en houden voor brede groepen. Waar vinden we nieuwe meesters en leerlingen? Een opdracht voor het onderwijs.

New governance

Neem bij bovenstaande ontwikkelingen de sociale-, economische- en geopolitieke onrust en men kan zien dat de maatschappelijke taak van het hbo zwaarder op ons rust dan ooit. Verhoudingen en rollen veranderen nog onvoldoende snel met de tijdsgeest mee. We moeten toch leren omgaan met een machtsvacuüm, met verspilling en vervuiling van grondstoffen, met de leefomgeving en veranderend bewustzijn. Tegelijk brengt vooruitgang ook de 'dark side of Tech' met zich mee zoals de teloorgang van onze privacy. De vraag is wie het initiatief neemt in de maatschappelijke discussie. Besturen we het innovatiesysteem voldoende goed om ons verlies van onze dominantie als kennisspeler in de wereld goed te maken? We zullen rekening moeten houden met nieuwe onvoorspelbaarheid en maatschappelijke ordening. Het individu zal in 2025 kwetsbaarder zijn dan ooit. Onzekerheid als norm in de deeleconomie, en wederzijds vertrouwen en kennis als basis.

De uitdaging voor besturen in het hbo is om flexibeler dan nu samenwerking te organiseren waarin zowel de enkeling als het geheel tot zijn recht komt en beschikbaar te zijn voor allerhande vragen van individuen, groepen in de samenleving, het mkb en grote organisaties.

Relevante partner

Wil het hbo een relevante partner blijven in deze snel veranderende kenniseconomie dan:

- Moeten hogescholen zich beter onderscheiden door talenten en kwaliteiten beter zichtbaar en inzetbaar te maken zodat partijen weten waarvoor men bij de hogeschool kan aankloppen;
- Moeten hogescholen en hun studenten zich erop voorbereiden dat zij steeds sneller moeten leren *en* innoveren in een dynamische economie. In een context van een overvloed aan keuzes en verandering wordt ons vermogen tot aanpassen en leren steeds belangrijker;
- Moeten hogescholen en studenten tegelijk slimmer leren en innoveren binnen steeds wisselende samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld bedrijven en burgers in 'stadlabs' en 'communities of practice' rond lokale en globale uitdagingen.

Dit zijn de ingrediënten voor een hoger beroepsonderwijs dat slim verweven is in de kennis- en netwerkeconomie, met als doel de samenleving, de economie, het individu en het hoger beroepsonderwijs als geheel te laten groeien. 'Dutch Educated' en 'vraag=aanbod' zijn hier belangrijke uitgangspunten voor.

Dutch Educated: het onderscheidend vermogen van het Nederlands (hoger) onderwijs

Hoe kan het hbo uit deze uitdagingen zijn voordeel halen? Het zo doen dat het snel, onderscheidend en leidend is?

Om dat te bereiken zal het hbo niet op moeten leiden voor banen, maar voor leven. Door studenten

een reis te laten maken naar hoe hun leven, met hun talenten en identiteit, eruit kan zien. *Geen groei zonder wortels.*

Ontdekken en ontwikkelen van persoonlijke bronnen van eigen waarde gaat niet zonder bewustwording van de eigen waarden. Explicitering van waarden, 'Bildung', creativiteit, schoonheid, duurzaamheid en beroepsonderwijs gericht op persoonlijke zingeving, het vermogen zaken van meer kanten te bekijken alsook het opbouwen van verdien capaciteit door gedisciplineerd uitvoerend vermogen zijn essentieel. Humaniora vinden hun weg naar het curriculum. Verbind waarden en normen met emotie en 'business'. Onderwijs maakt het verschil in de kenniseconomie waar Nederland het van moet hebben.

Belangrijke basisvaardigheden die de student van de toekomst moet leren zijn bijvoorbeeld: onderzoekend vermogen, sociale intelligentie, cross-culturele competenties, creativiteit, het denken in scenario's, leren en innoveren met en door alle stakeholders en discretionair leren.

Dit is waar 'Dutch Educated' voor moet staan.

Vraag = aanbod

'Dutch Educated' zorgt ervoor dat kwaliteiten snel gezien worden via 'circular education': kennisvalorisatie en circulatie, 'communities of practice', open leeromgevingen, ecosystemen via platformwerking, 'learning by doing'. **Wat** Wie hierin te kiezen valt, gaat meester, leerling, opvoeders en afnemers van studenten aan. De kwaliteiten van het onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven zullen elkaar nog sneller en meer moeten versterken.

Bedrijven zijn steeds meer projecten, tijdelijke samenwerkingen van professionals. Nieuwe technologieën verdampen vele banen in onze Europese regio en afnemende welvaart vraagt herverdeling. Dit vraagt van de professional van de toekomst dat hij/zij zelf vorm en structuur aan zijn/haar leven geeft. Het onderwijs heeft een taak om studenten hierop voor te bereiden. Om een goede keuze voor zichzelf en anderen te zijn. Want steeds meer geldt: wie niet gezien is, is weg.

Wat is onderwijs ons waard?

2025 is ver weg. Zijn we klaar voor morgen? De politieke vraag vooraf die Jo Ritzen ooit stelde, is: 'wat is onderwijs ons waard?' Wat hebben we eigenlijk te leren, waarom, voor wie, en wat? En wat voor soort onderwijs hebben we daar voor nodig? En de kernvraag: wat is het ons waard? Iets dat door meester, leerling, opvoeder en afnemer gezamenlijk beantwoord moet worden.

Een paar punten die met het oog op bovenstaande contouren van de hbo agenda 2025 moeten zijn:

- 'Design thinking & interaction design': een goede mix van empathie, creativiteit en rationaliteit;
- 'Engaged Scholarship';
- Circulaire Educatie: vraag=aanbod, leerling en meester, eco-systeem;
- 'One Shared Education Cloud', geen dure 'eigen' systeempjes en overhead;
- 'Branding' en 'citymarketing' van kennisstad Nederland: 'Dutch Educated';
- Kracht Waarde van het hbo: hbo als vanzelfsprekend onderdeel van waarde creatie in het zakenleven en maatschappij.

De weg? Een heldere visie. Beginnen met kleine aanpassingen, effecten bijhouden en direct stoppen als resultaat uitblijft. Tolerantie in een context van diversiteit. Dit *'bottom-up prototyping'* is werkelijkheid voor veel bedrijven. Voor het onderwijs komt dit er ook aan.

Mensen zijn de kracht van het hbo. Wat is uw kracht?

Door: Frans van der Reep (lector Digital World Hogeschool Inholland Rotterdam, visionair practitioner en strateeg bij KPN) en Peter van den Heuvel (research fellow lectoraat Digital World Hogeschool Inholland en ondernemer)

[Video](#) en tekst [lectorale rede](#) Frans van der Reep: 'Connected Future', gehouden op 27 oktober 2004 tijdens het aanvaarden van de aanstelling tot lector E-Business, Hogeschool Inholland Rotterdam